

tìm

OK

(dùng Unicode hoặc không dấu)

tác giả:

A B C D Đ E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Ý Z

Văn học Văn học Việt Nam

Loại bài: Hồ sơ Nhân văn-Giai phẩm

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21 22 23 24 25 26 27 28 29 30 31 32
33 34 35 36 37 38 39 40 41 42 43 44 45 46 47 48 49 50 51 52 53 54 55 56 57 58 59 60 61 62
63 64 65 66 67 68

17.1.2007

Huy Vân

Một tâm hồn đôi truy: Trần Dần

Việc phục hồi cho các văn nghệ sĩ trí thức từng tham gia phong trào *Nhân văn-Giai phẩm* cũng như vinh danh sự nghiệp của họ chỉ thực sự có ý nghĩa cùng với việc thông tin đầy đủ và công khai về chính giai đoạn xảy ra tấn bi kịch của họ 50 năm trước. Nhân 10 năm ngày mất của Trần Dần (17.1.1997-17.1.2007), chúng tôi chọn đăng lại một bài viết về ông trên báo *Nhân dân* năm 1958, giữa thời điểm "Vụ án *Nhân văn-Giai phẩm*" vào hồi tuyên án, và một số đoạn về Trần Dần trong tác phẩm chưa được dịch ra tiếng Việt, *Cent fleurs écloses dans la nuit du Vietnam (Trăm hoa đua nở trong màn đêm nước Việt)*, của nhà nghiên cứu người Pháp Georges Boudarel.

talawas

Xưa nay có nhiều người, tuy xuất thân hư hỏng, quá khứ xấu xa, sau nhờ có ánh sáng của Đảng, của cách mạng và nhờ có tinh thần tự nguyện tự giác cố gắng cải tạo, mà ngày nay đã trở thành những người hữu ích, những người cách mạng. Trần Dần không thuộc vào lớp đó.

Nhiều người ở Nam Định đều biết Trần Dần là con một nhà địa chủ và tư sản đã dựa vào thế lực thực dân để bóc lột nhân dân lao động. Sống trong một gia đình "ngồi mát ăn bát vàng" như vậy, Trần Dần đã sớm đi vào con đường truy lạc, bê tha. Khoảng từ năm 1943, Trần Dần đã là học trò của một bọn văn sĩ tư-rốt-kít.

Cách mạng tháng Tám thành công, trong lúc số lớn thanh niên ta đều đem trái tim và tuổi trẻ của mình cùng với cha, anh đón chào thắng lợi của cách mạng, thì "trái tim, khối óc" của Trần Dần vẫn ngập trong khói thuốc phiện. Ở Hà Nội cuối năm 1946, cả dân tộc sắp đi vào kháng chiến toàn quốc, thì Trần Dần cùng với Trần Mai Châu, Vũ Hoàng Địch đã lập ra nhóm "thi sĩ tượng trưng" viết báo *Dạ Đài* để cho ra cái tuyên ngôn ngày 16-11-1946 với những câu: "*Chúng tôi, một đoàn vong gia thất thổ, đã đấu thai nhằm lúc sao mờ...*". Rồi giữa đêm 19 tháng Chạp, trong lúc bộ đội và nhân dân thủ đô xông vào khói lửa chiến đấu để bảo vệ tổ quốc, thì Trần Dần và những kẻ cùng nhóm vẫn còn chạy chọt để hòng cho ra số 2 của báo *Dạ Đài* sặc mùi thuốc phiện! Những việc kể trên đây có thể tóm tắt phần nào cái thái độ lạc lõng xa lạ của Trần Dần đối với sự nghiệp giải phóng dân tộc của toàn dân ta. Trần Dần cũng đi vào kháng chiến, nhưng vẫn không chịu bỏ những quan điểm nghệ thuật sa đoạ của hắn. Trong "*Nhóm văn nghệ Sơn La*", hắn đã vẽ toàn lối tối tăm khó hiểu, biến hình ảnh anh dũng và đẹp đẽ của bộ đội ta thành những hình thù rất

quái gở, làm thơ cũng vậy. Ở Sơn La, cái lối sống và quan niệm sáng tác đã đưa Trần Dần đến nhiều sai lầm, bị thi hành kỷ luật.

Mặc dù tư tưởng của Trần Dần có nhiều bê bối của cái cũ, Đảng và quân đội ta vẫn hết lòng giáo dục, cải tạo. Chính vì muốn cải tạo Trần Dần có kết quả hơn, mà sau các kỳ chỉnh huấn, tổ chức của ta đã giúp cho hắn đi vào thực tế chiến đấu của bộ đội, tạo điều kiện cho hắn viết được cuốn *Người người lớp lớp* với ít nhiều tiến bộ về nội dung, song nghệ thuật vẫn còn non kém. Với cuốn sách đó, đáng lẽ Trần Dần phải tự thấy mình còn phải cố gắng nữa, nhưng trái lại, hắn đã vội dương dương tự đắc, lấy đó làm cái vốn để yêu sách Đảng và quân đội.

... Khi về Hà Nội mới giải phóng, Trần Dần đã bất chấp cả tám chính sách và mười điều kỷ luật vào thành của chính phủ, bất chấp cả kỷ luật quân đội, tự do bỏ doanh trại ra ngoài sinh hoạt bê tha.

Mỗi lần về đơn vị, Trần Dần và bọn theo hắn dùng cách dương đông kích tây, cô lập người tốt, về hòa nhau đòi tự do, đòi bỏ nội quy để chúng được tự do sống theo cái lối truy lạc của chúng.

Giữa lúc những phần tử lạc hậu trong giai cấp tư sản âm ỉ đòi đảm bảo cái thứ tự do "bóc lột", đầu cơ buôn lậu của chúng, thì trong bộ đội, Trần Dần lên tiếng đòi tự do tuyệt đối, đòi lối sống đòi truy và xuất bản những thơ văn chống chế độ. Trần Dần đã dùng lối "bắt rết xâu chuỗi" tập hợp những phần tử xấu trong văn nghệ quân đội như Hoàng Cầm, Tử Phác, Hoàng Tích Linh, Trúc Lâm để kéo bè kéo cánh hoạt động chống đối với cơ quan lãnh đạo. Trần Dần, Lê Đạt, Hoàng Cầm, Hoàng Yến đã lợi dụng việc phê bình tập thơ *Việt Bắc* và phong trào phê bình văn học lúc bấy giờ để lôi kéo vây cánh đá vào cán bộ chính trị và đường lối văn nghệ phục vụ chính trị. Lợi dụng thắc mắc của một số anh em văn nghệ quân đội, Trần Dần đã nấp dưới chiêu bài "chống công thức", "đi tìm cái mới", chỉ huy cái bào thai *Nhân văn-Giai phẩm* trong quân đội, kéo bè kéo cánh đá kích lãnh đạo và tụ tập nhau đề ra cái gọi là "chính sách về văn nghệ trong quân đội", công khai và trắng trợn đòi "*văn nghệ phải độc lập với chính trị*", "trả quyền lãnh đạo văn nghệ cho văn nghệ sĩ". Trước thái độ khiêu khích của bọn Trần Dần, tổ chức trong quân đội đã nhiều lần khuyên răn họ trở lại con đường đúng. Nhưng bọn Trần Dần vẫn tiếp tục ngoan cố. Bọn Trần Dần đã hoạt động như những phần tử tác động tinh thần.

Để truyền bá những tư tưởng phản động của mình, Trần Dần đã dự định ra khỏi quân đội, mưu viết báo chống lại chế độ. Sau khi cùng với Nguyễn Hữu Đang, Lê Đạt, Văn Cao, Hoàng Cầm mặc cả với những phần tử tư sản phản động về cái chức chủ bút một tờ báo tư với số lương tháng 10 vạn đồng, Trần Dần đã viết đơn xin ra khỏi Đảng và quân đội. Những phần tử xấu trong văn nghệ bộ đội cũng hòa theo hắn viết thư "xin ra". Mặc dù Trần Dần đã đi đến chỗ rất xấu như vậy, chi bộ vẫn giữ phương châm kiên nhẫn giáo dục. Song hắn vẫn ngoan cố, lại dùng những lời lẽ khiêu khích chi bộ. Toàn thể chi bộ đã nhất trí quyết nghị khai trừ hắn ra khỏi Đảng.

Trong bài "Con người Trần Dần" đăng ở *Nhân văn* số 1, để làm ra bộ Trần Dần là kẻ vô tội, bọn *Nhân văn* đã đưa ra một thứ Trần Dần vô tư không hề biết chuyện bài mình đăng trong cái tập *Giai phẩm mùa Xuân* năm 1956. Sự thật thì khác hẳn. Sau khi đã ngoan cố chống lại quân đội, Trần Dần đã ra bàn với Văn Cao, Lê Đạt, Tử Phác, Đặng Đình Hưng, Hoàng Cầm để âm mưu đề ra cái *Giai phẩm mùa Xuân* năm 1956 với ý định tập hợp nhau lại bôi nhọ chế độ ta. Chính từ cái *Giai phẩm mùa Xuân* này đã bắt đầu thành hình một nhóm chống Đảng, chống nhân dân. Hồi ấy là lúc quân đội đã cho Trần Dần xuống nông thôn để nhìn thấy thực tế mà sửa mình, nhưng hắn ta chẳng hề tỉnh ngộ, còn viết chuyện "Lão rồng" và chuyện "Anh Cò Lắm" để ám chỉ cán bộ Đảng và chửi cái cách ruộng đất.

Vừa tích cực tham gia *Giai phẩm mùa Xuân*, Trần Dần vừa tiếp tục nói những lời chống Đảng và

có những hành động khả nghi bỏ nơi công tác về Hà Nội sinh hoạt truy lạc. Hẳn đã vi phạm nặng kỷ luật bộ đội. Vì mục đích bảo vệ sự nghiêm chỉnh của kỷ luật quân đội, tổ chức bộ đội đã phải cho giữ Trần Dần để kiểm thảo, đi tới cải tạo. Nhưng vì quen cái lối đập đầu vu vạ của bọn khách nợ địa chủ, Trần Dần đã lấy một lưỡi dao cạo râu kéo da cổ ra, cứa ngoài da, rồi lu loa lên dọa tự tử, hòng gây dư luận xấu đối với quân đội. Trước thái độ kiên quyết của tổ chức bộ đội, Trần Dần đành vờ viết một bản kiểm thảo nhận những sai lầm của hẳn và tự đề ra một kế hoạch sửa chữa. Vì thấy thái độ của Trần Dần có biểu hiện chuyển biến, tổ chức đã đưa hẳn về đơn vị giữ nguyên chức vụ cũ, và về sau lại cho chuyển ngành theo nguyện vọng. Nhưng liền sau đó, hẳn đã tráo trở ngay. Hẳn đã mưu mô với Nguyễn Hữu Đang, Phan Khôi, Trần Duy, Lê Đạt, Hoàng Cầm, Văn Cao cho viết ra cái hồi ký "Con người Trần Dần". Đó là một bài đầy rẫy những chuyện vu cáo. Khi bài "Con người Trần Dần" vừa ló ra, nhiều đồng chí trong và ngoài bộ đội biết chuyện đã từng viết bài muốn vạch sự thật về vụ Trần Dần. Biết cái mưu mô gian tà của mình khó lọt, Trần Dần và Hoàng Cầm đều hứa với các cơ quan có trách nhiệm, xin tự cải chính. Nhưng rồi hẳn không cải chính, Trần Dần cũng như Lê Đạt đã viết rất nhiều bài cho *Nhân văn-Giai phẩm* ký bằng nhiều tên khác nhau. Trần Dần còn mớm ý cho kẻ khác viết (Như Mai bài "Thi sĩ máy", Mai Hanh bài "Xuống trần", v.v...) hoặc tự tay sửa bài của bọn khác. Nếu lấy tất cả những bài Trần Dần đã viết cho *Nhân văn-Giai phẩm* (đã đăng, hoặc chưa đăng) đem thống kê lại thì ta thấy Trần Dần đã đá kích vào rất nhiều mặt quan trọng của chế độ ta: từ các đường lối chính trị trong nước đến quan hệ quốc tế, từ sự lãnh đạo của Đảng trong văn nghệ đến sự lãnh đạo chung của Đảng. Sau khi âm mưu chuyển mạnh sang hành động chính trị của nhóm *Nhân văn* bị bại lộ, Trần Dần đã cùng với Văn Cao tìm cách "cứu" cho bè lũ. Đến khi báo *Nhân văn* bị cấm và nhóm *Nhân văn* bị dư luận quần chúng vạch mặt, thì Trần Dần lại ra sức gặp những kẻ cùng nhóm để động viên và giữ vững tinh thần, rồi lại tập hợp nhau tiếp tục hoạt động với những âm mưu mới, tinh vi và nham hiểm hơn...

Nhân dân, ngày 25-4-1958

Nguồn: Trích lại trong cuốn *Bọn Nhân văn-Giai phẩm trước toà án dư luận*, Nhiều tác giả, Nhà xuất bản Sự thật, Hà Nội 1958. Bản điện tử do talawas thực hiện.